

พระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในพิธีเปิดการประชุมระดับสูงว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน ครั้งที่ ๑๐
วันอังคารที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๔ เวลา ๑๖.๓๐ น.
ณ โรงแรมรอยัลคิลฟ บีช รีสอร์ท จังหวัดชลบุรี

มาตาม อิรินา โบโกวา ผู้อำนวยการใหญ่ องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ
นายกรัฐมนตรี อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
รัฐมนตรี เอกอัครราชทูต
ท่านผู้มีเกียรติ
ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ

ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มาเป็นประธานกล่าวเปิดการประชุมระดับสูงว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน ครั้งที่ ๑๐ ซึ่งเป็นการประชุมที่มีเกียรติยิ่ง ขอต้อนรับทุกท่านสู่ประเทศไทย

เมื่อสี่สิบปีก่อน ในปี ๒๕๓๓ ข้าพเจ้าได้มาอยู่ ณ จอมเทียนแห่งนี้ เพื่อร่วมประชุมกับท่านผู้มีเกียรติจากทั่วโลก เป็นการประชุมระดับโลกว่าด้วยการศึกษา ซึ่งได้ร่วมกันประกาศการรณรงค์ให้มี การศึกษาเพื่อปวงชน เป็นครั้งแรก ในการประชุมครั้งนั้นผู้เข้าร่วมประชุมได้พิจารณาว่าจะสนับสนุนวาระแห่งโลกที่มีความสำคัญดังกล่าว เพื่อให้สิทธิแก่ทุกคนในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ และยอมรับพันธกรณีการสนับสนุนความต้องการพื้นฐานในการเรียนรู้

ปฏิญญาจอมเทียนดังกล่าว ได้นำทางการพัฒนาการศึกษาของโลกนับแต่นั้นเป็นต้นมา ส่วนการประชุมที่ กรุงดาการ์ ในปี ๒๕๔๓ ได้เติมพลังให้แก่กระบวนการของการศึกษาเพื่อปวงชนมากขึ้น และในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา มีการประชุมระดับสูงว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งกระตุ้นกระบวนการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินความก้าวหน้าและแสวงหายุทธศาสตร์ใหม่ๆ ข้าพเจ้าเองได้ไปร่วมการประชุมระดับสูงครั้งที่ ๕ ที่กรุงปักกิ่งเมื่อปี ๒๕๔๘ ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งที่สนับสนุนการศึกษาเพื่อปวงชนอย่างแข็งขัน เห็นได้จากผลงานของข้าพเจ้าตลอด ๓๐ ปีที่ผ่านมาและที่จะทำต่อไปในอนาคต

นานาชาติส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทย มีความก้าวหน้าด้วยดีในการดำเนินการตามเป้าหมายทั้ง ๖ ข้อของหลักการการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีในความสำเร็จดังกล่าว

ช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมา มีความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทั่วโลก ก่อให้เกิดปัญหาและวิกฤตใหม่ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เรากำลังเผชิญหน้าการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ และพลังงานน้ำมันและถ่านหินที่ลดน้อยลง โครงสร้างทางประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุ และการขยายชุมชนเมืองอย่างรวดเร็วในหลายประเทศ ได้นำไปสู่ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจในเวลาอันสั้น

ภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่เขตร้อน ซึ่งอุดมด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและธัญญาหาร ดังนั้น ในอนาคต ความมั่นคงทางอาหารของโลกอาจอยู่ในภาวะสุ่มเสี่ยง นานาชาติได้ปรึกษาหารือกันและทำความตกลงที่จะช่วยกันชะลอความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าว การประชุมต่าง ๆ ล้วนแต่ระบุว่า การศึกษา คือ กุญแจสำคัญ

สองทศวรรษผ่านไปแล้ว จากนี้ไป การศึกษาเพื่อปวงชน มีภารกิจสองประการ ประการแรก คือ การยื่นหยัดหลักการทั้ง ๖ ข้อ ที่เกี่ยวกับสิทธิของมนุษย์ทุกคนที่จะได้รับการศึกษาพื้นฐาน ประการที่สอง คือ ความรับผิดชอบของทุกคนในฐานะพลเมืองโลก ที่จะต้องร่วมรับผิดชอบปัญหาของโลก ดังนั้น การศึกษาเพื่อปวงชน จึงมิใช่เป็นเพียงการรู้หนังสือและทักษะเท่านั้น แต่หมายรวมถึงความรู้ ทักษะและความใส่ใจปัญหาของโลกด้วย

กว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมา ข้าพเจ้าได้สอดแทรกหลักการดังกล่าวในกิจกรรมการเรียนรู้หลายรูปแบบให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนที่ห่างไกลตลอดมา อาทิ มีบทเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกหลักสูตร ในแต่ละโรงเรียนนักเรียนจะเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อผลิตอาหารบริโภคกันเอง นักเรียนจะเรียนรู้วิธีการบริหารจัดการน้ำ พลังงาน และขยะ เพื่อรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของตน แต่ละโรงเรียนจะมีส่วนพฤกษศาสตร์ โดยเฉพาะพืชและพันธุ์ไม้ท้องถิ่น กิจกรรมดังกล่าวช่วยให้นักเรียนรักธรรมชาติและสนใจอย่างจริงจังเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์กรรมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือนักเรียนเหล่านี้ได้เรียนรู้และปฏิบัติตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

การศึกษาสามารถสร้างความตระหนักรู้ ทักษะที่จำเป็นและนิสัยให้แต่ละบุคคลสามารถรับมือกับปัญหาเหล่านั้น ทั้งส่วนตัว ครอบครัวและชุมชน ส่วนผู้ที่มิทักษะวิชาชีพในระดับสูงขึ้นไปจำเป็นต้องเรียนรู้ว่าองค์กรของเขาควรจะมีส่วนช่วยเหลือสังคมอย่างไร สำหรับผู้นำทางธุรกิจ ก็จะต้องสร้างสำนึกที่จะทำให้องค์กรของตนสะอาด เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และประหยัดพลังงาน และผู้นำทางการเมืองและรัฐบาลก็ควรให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในลำดับต้นๆ

โดยสรุป การศึกษาเพื่อปวงชน ควรเน้นปัญหาการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มิฉะนั้น โลกของเราอาจจะกลายเป็นโลกที่ไม่น่าอยู่เร็วกว่าที่คาดคิด

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วยิ่งขึ้นนับตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ ก็คือโครงสร้างประชากรและสภาพเศรษฐกิจสังคม ข้อมูลทางสถิติแสดงให้เห็นว่า ระหว่างปี ๒๕๐๓ ถึง ๒๕๑๓ ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย รวมทั้งประเทศไทย กำลังก้าวตามทันประเทศที่พัฒนาแล้วในหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น บางประเทศในเอเชียประสบความสำเร็จในเรื่องของการเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อหัว อัตราการเกิดลดลง อัตราเด็กตายก็ลดลง และอายุขัยเฉลี่ยยืนยาวขึ้น เป็นต้น

ประชากรของไทยยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าอัตราการเพิ่มจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๐.๖ โครงสร้างประชากรของไทยคล้ายคลึงกับหลายประเทศ กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงและจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นับจากนี้เป็นต้นไป ตัวอย่างเช่น ในปี ๒๕๓๓ มีประชากรสูงอายุร้อยละ ๗.๗ ปัจจุบันเพิ่มเป็นประมาณร้อยละ ๑๑.๘ จากประชากร ๖๗ ล้านคน และจะเพิ่มเป็นร้อยละ ๑๗.๒ ในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีจำนวนมากกว่าเด็กอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีลงไป ประเทศเกษตรกรรมเช่นประเทศไทย กำลังกลายเป็นสังคมคนสูงอายุอย่างรวดเร็ว โดยที่อัตราการเกิดลดลงเรื่อยๆ และกำลังคนภาคการเกษตรลดลงอย่างรวดเร็วจากร้อยละ ๗๐ เหลือเพียงร้อยละ ๔๐ ภายในสองทศวรรษ

นอกจากนี้ ระหว่างปี ๒๔๔๓ ถึง ๒๕๔๓ ประชากรโลกเพิ่มขึ้นถึงสามเท่าตัว เป็น ๖ พันล้านคน ประชากรผู้ใหญ่ในปัจจุบันเกิดในยุคที่ประชากรเพิ่มเร็วที่สุด ซึ่งเป็นช่วง ๒๐ ปี ก่อนปี ๒๕๓๓ ดังนั้น จึงไม่น่าประหลาดใจที่ประเทศที่เข้าร่วมประชุมระดับโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนครั้งแรก ต้องเพียรพยายามอย่างหนักที่จะจัดบริการการศึกษาให้กับประชากรที่เกิดมากในช่วงเวลาดังกล่าว ผลก็คือ ในปัจจุบัน ประชากร

ในประเทศกำลังพัฒนา มีการเปลี่ยนแปลงมากมายในช่วงเวลา ๒๐ ปีที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น มีบิดาหรือมารดาโสดที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพังมากขึ้น เนื่องจากการหย่าร้างที่มีอัตราสูงขึ้น มีแรงงานอพยพทั้งจากภายในและภายนอกประเทศมากขึ้น ซึ่งเป็นผลให้เกิดคนเมืองรุ่นใหม่จำนวนมากขึ้น ชุมชนเมืองในประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ ๓๑ ซึ่งค่อนข้างสูง แต่ยังไม่สูงเท่าบางประเทศ ชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นรวดเร็ว ทำลายวัฒนธรรมชนบทและท้องถิ่น นำไปสู่วิถีชีวิตแบบใหม่ที่พึ่งพาเทคโนโลยีและเงินตรามากขึ้น เหล่านี้เป็นตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอด ๒๐ ปีที่ผ่านมา

ในขณะที่ช่องว่างระหว่างประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนาในเกือบทุกภูมิภาคลดลงในช่วงทศวรรษของปี ๒๕๑๓ แต่อาจมีจุดบอดที่มีความเหลื่อมล้ำในระดับจุลภาค ซึ่งจะไม่ชัดเจนเหมือนกับความแตกต่างทางภูมิศาสตร์หรือความเหลื่อมล้ำทางสังคมเศรษฐกิจที่พบเห็นในอดีต ความเหลื่อมล้ำแบบใหม่ๆ อาจจะไม่คุ้นชินและถูกมองข้ามไปได้

ตัวอย่างเช่น บางโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร อาจมีสภาพชนบทแม้ว่าจะตั้งอยู่ในบริเวณที่เจริญที่สุดของประเทศก็ได้ อีกตัวอย่างหนึ่งคือเด็กและเยาวชน ซึ่งถูกจับกุมด้วยความผิดสมัยใหม่ อาทิ มียาเสพติดในครอบครอง หรือเสพยา เป็นต้น เด็กตั้งครรถ์โดยไม่พร้อมในวัยไม่สมควร ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในประเทศไทยที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น แรงงานอพยพซึ่งส่วนใหญ่ข้ามพรมแดนมาขายแรงงานและบางคนก็มีลูกติดมาด้วย นอกจากนี้ ยังมีช่องว่างเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยี ที่ทำให้คนจำนวนมากถูกกีดกันจากข้อมูลข่าวสารและบริการต่างๆ

การศึกษาจะต้องสร้างสำนึกและความรับผิดชอบของทุกคน ให้ใส่ใจช่วยเหลือดูแลความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนใส่ใจสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายลงเรื่อยๆ **ปวงชนเพื่อการศึกษา และ การศึกษาเพื่อความอยู่ดีกินดีของปวงชน** มีความสำคัญยิ่งสำหรับอนาคตของมนุษยชาติ

งานทางการศึกษาของข้าพเจ้าส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาความเป็นอยู่ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ตัวอย่างเช่น ข้าพเจ้าจัดการศึกษาเพื่อผู้ใหญ่และเด็กในชุมชนชนบทที่ห่างไกล ผู้ต้องขังรวมถึงผู้ต้องขังที่เป็นเด็กและเยาวชน เด็กเจ็บป่วยในสถานพยาบาล มารดาที่อยู่ในสภาพขัดสน ชนเผ่าหรือชนกลุ่มน้อย และคนพิการ ข้าพเจ้ามีความยินดีที่มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับประเทศต่างๆ อาทิ สหภาพพม่า มองโกเลีย บังคลาเทศ ลาว เวียดนาม และกัมพูชา

ในประสบการณ์ ๓๐ ปีของข้าพเจ้า ข้าพเจ้านับการเกษตรในโรงเรียน เนื่องจากเกษตรกรรมเป็นแหล่งอาหารที่ยั่งยืนและเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่ดี ข้าพเจ้าดำเนินการให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน ซึ่งข้าพเจ้านับเรื่องสุขภาพ สุขากิจการ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยการให้การศึกษและการฝึกอบรม เป้าหมายของข้าพเจ้าส่วนใหญ่ก็คือกลุ่มชนด้อยโอกาสและกลุ่มชายขอบ ข้าพเจ้ามั่นใจว่าถ้าเรายื่นมือเข้าไปช่วย การศึกษาจะทำให้เขาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเหลือเชื่อ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงชีวิตของเรานับตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อทรงเข้าถึงประชาชนทั่วประเทศ ในปี ๒๕๓๘ ในวโรกาส

ในช่วงสองปีที่ผ่านมา ข้าพเจ้าได้จัดให้มีการนำบทเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมทั้งหมดนี้ไปแปลงให้เป็นรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงผ่านเว็บไซต์ <http://www.edltv.thai.net>. นอกเหนือจากการสอนตามหลักสูตรปกติแล้ว ยังมีบทเรียนวิชาชีวะในเว็บไซต์นี้อีกด้วย ในอนาคตนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตทั่วประเทศ จะช่วยให้เราสามารถบริการบทเรียนออนไลน์ให้กับทุกคนได้ จะมีเพียงจุดบอดสัญญาณในบางพื้นที่ซึ่งเรากำลังทดลองเทคโนโลยีราคาถูกลงเพื่อลดช่องว่างดังกล่าว

ข้าพเจ้าใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือการทำงานทางการศึกษาเพื่อปวงชนของข้าพเจ้า แต่ไม่ได้หมายความว่า จะสามารถทดแทนความสำคัญของครูแต่ประการใด ข้าพเจ้าเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่าการศึกษาเพื่อปวงชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ด้วยการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ ข้าพเจ้าได้รับเกียรติจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และ วัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นทูตสันถวไมตรีคนแรกจากกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศอาเซียนกำลังจะเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ข้าพเจ้าหวังว่าเราชาวอาเซียนจะเข้มแข็งยิ่งขึ้นในการสนับสนุนการศึกษาเพื่อปวงชนในภูมิภาคนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ และรัฐบาลไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงศึกษาธิการของไทย ที่ได้ร่วมกันจัดการประชุมระดับสูงครั้งที่ ๑๐ ขึ้น ณ สถานที่ซึ่งเราได้ร่วมกันเริ่มต้นขบวนการการศึกษาเพื่อปวงชนเมื่อ ๒๐ ปีก่อน ขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย และด้วยความร่วมมือกันจะทำให้เราสามารถเสาะหายุทธศาสตร์ใหม่ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน ในความเพียรพยายามเพื่อให้โลกของเราที่ดีขึ้นและสงบสุขสำหรับทุกคน

ข้าพเจ้าขอเปิดการประชุมระดับสูงว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนครั้งที่ ๑๐ และขออวยพรให้การประชุมประสบความสำเร็จทุกประการ

ขอขอบคุณ.
